

Zarja izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob polu enajstih dopoldne. — Naročnina z dostavljanjem na dom ali po pošti K 1.50. Posamezna številka 6 v. Letna naročnina K 18.—, polletna K 9.—, četrtletna K 4.50. — Za inozemstvo K 30.—. — Naslov: Upravništvo „Zarje“ v Ljubljani, Šelenburgova ulica št. 6, II. nadstr. Uradne ure za stranke od 11.—12. dopoldan in od 6.—7. zvečer.

ZARJA

Posamezna številka 6 vinarjev.

Štev. 4.

V Ljubljani, v četrtek dne 8. junija 1911.

Leto I.

Volitve na Krasu.

Geslo volilnemu boju, kojega je socializem zanesel ob državnoborskih volitvah po Krasu, je: Kmet in delavec, združita se! Skupni so vaši interesi, skupni so vaši izkoriščevalci. Proč z indirektnimi davki, proč z militarizmom, ljudski davki morajo se upotrebiti za ljudske potrebe: šolstvo, zdravstvo, sodstvo, naprave za blaginjo, prometne zveze in izboljšanje gospodarstva!

Kmet je jel izpoznavati, da je bilo 50 letno zastopanje po posvetni in cerkveni gospodi ne le neplodno za kmeta, ampak celo škodljivo. Spoznava, da hujškanje delavca proti kmetu, kmeta proti kmetu ni imelo drugega plodu, kakor propadanje blagostanja enega in drugega in neznosno draginjo.

Delavec pa so jeli spoznavati, da jim je nastopati združeno s kmečkim delavcem, saj mali posestnik itak ni drugega, nego delavec na zemlji. Gospodarski sovražniki delavca in kmeta so eni in isti: veleposestniki, veleindustrialeci in veletrgovci. Brez razlike vere in narodnosti le-ti pritiskajo na ceno dela, da delavec prejema najmanjšo mogočo plačo, in na ceno poljskih pridelkov, da kmetovalec ne dobi plačila za svoje delo. Delavec in kmet sta prišla do spoznanja, da ni ene točke, ne politične, na kulturne, ne gospodarske med njima sporne. Le v združeni organizaciji delavstva po eni strani, kmetovalstva po drugi strani, mora privedi ljudstvo do zmage. Ljudstvo sploh, in še posebej slovensko ljudstvo, ni nič drugega nego delavec ali mali posestnik. Skupaj tvorita tako ogromno ogromno vočino nad slovensko gospodo, obrtniki, trgovci in bogataši, da le-ti komaj pridejo v poštev.

Posebno veselo znamenje volilnega boja je samostojno nastopanje delavcev kot agitatorjev med kmečkim ljudstvom. Organizacija delavcev v Nabrežini prevzela je največji del agitacije nase. Čvrsto organizirani delavci so začutili vso ekspanzivno moč organizacije, polni optimizma, ki ga zahteva boj za dobro in veliko stvar, vrgli so se z vso vnetostjo v volilni boj. Od vasi do vasi, od nedelje do nedelje prirejajo po 4 do 6 shodov širom celega Krasa. Ni je več vasi, ki bi ne imela po en, dva, tudi po tri shode. Trudni od dnevnega in tedenskega dela gredo zvečer in ob praznikih na volilno delo. Le tako je mogoča zmaga! Shodi so izborno obiskovani, kmetovalci razumno poslušajo nauke delavskega programa in viden vtisk nanje zapusti vsak shod. Kmetovalec se je jel dramiti, videč, kako si delavstvo zna samo pomagati, kako politično izobraženi delavci prosto nastopa agitatorno na shodu. Vajeni so bili le govorov duhovnikov, odvetnikov in sploh gospodov. Sedaj pa kmetovalec vidi, da je prost delavec politično bolj izsojan nego

gospodje. Často vidi pred seboj, da akademično izobražen človek delavskemu agitatorju ni kos v besedi, v energiji in poznanju političnih programov. Sla lastnega prepričanja delavca se podeli tudi poslušalcu kmetu. Zadržela se je odpirati pot socializmu med kmečko maso.

Slovensko polmeščanstvo — saj pravih meščanov med nami ni niti v naših boljših krogih — se je začelo plašiti. Vedno jokava in vedno navdušena „Edinost“ posveča dan na dan članke proti socialni demokraciji, najboljši dokaz, da le-ta med ljudstvom prodira. Dr. Gregorin je bil prepričan, da mu bode zmaga lahka. Vajen je cenega navdušenja v Trstu. Saj je njegova glavna zasluga, da se je vsa tržaška politika izplitila in je postala brez jedra, prazno besedičenje. Zato pa si zadnji čas mora pomagati s tem, da sprejema glavne točke socialnodemokratskega programa kot svoje.

Edina rešilna bilka mu je „ljubljeni narod“ in „ljubljena domovina“. Seveda ne more kaj proti narodnostnemu programu socialnodemokratske stranke. Enake fraze o narodu in domovini, kakor dr. Gregorinove in dr. Rybářeve so edini ugovori tampatam po shodih proti socialni demokraciji. Kadar se pa apelira na narodnjake, naj povedo oni le eno sredstvo za uresničenje narodnega programa, jecljajo nerazumne besede. Ako socialistični agitator poudarja, da je boj za vero in narodnost ovira, da državni zbor ne pride do dela, kadar dokaže po številkah in razmerju strank, da imajo slovanski poslanci večino v državnem zboru, da pa so oni sami na sebi nesposobni izvesti narodnostni program in je vsako složno postopanje med poslanci slovanske narodnosti v državnem zboru izključeno, takrat obmolkejo. Izgovor, da jih Nemeč tare, postane jalov, ker je slovanskih poslancev v zbornici več, kakor vseh ostalih narodov. Da Poljak ne gre z Rusom in Hrvat s Srbom, tega ne morejo utajiti, da je Čeh za deželno avtonomijo in Poljak za svoje kraljestvo in le zapuščeni slovanski in ruski narodnjaki stremi po avtonomiji, to morajo priznavati. Zato je konec ugovorov in ko vsaka logika izmanka pride pesem: „Naprej zastava Slave, na boj junška kri, dne 13. junija v boj za dr. Gregorina pojdemo mi“, kakor se je nekdo našemil na shodu v Sežani.

Dr. Gregorin in dr. Rybář sta prespala gibanje zadnjih 30 let. Ne vidita, kako je delavstvo naraslo in kako se je osamosvojilo. Ne vidita, da noben stan izven delavca samega ne more zastopati njegove koristi. Ne vidita, da je kmet danes ravnokot izučen kakor delavec in seveda nočeta viditi, da so kmeta in delavca vodili za nos vsi dosednji klerikalni, liberalni, radikalni in narodnjaški voditelji.

Zadnje sredstvo v volilnem boju pristašev dr. Gregorina na Krasu je, da se obnašajo kakor cestni pobalini — tako v Sežani — ali pa — laž.

Tako se je odlikoval na shodu v Tomaju sam župan Vran, ki se ogreva za odvetnika dr. Gregorina. Ta mož se je drznil na shodu trditi, da so voditelji socialnodemokratske stranke nepošteni ter je navajal stavko v Nabrežini, kjer so delavci stavkali le proti slovenskim delodajalcem, ne pa proti laškimi zato, ker so bili podkupljeni. Ne zamerimo županu Vranu, da je s to lažjo prišel na javni shod, zaradi tega, ker vemo, da ta laž ni njegova, ampak vodečih tržakih krogov. Primerno ga je delavstvo samo zavrnilo z resnico, da so slovanski delodajalci v Nabrežini slovenske delavce izpričali, ker se niso hoteli delodajalci držati sklenjene tarifne pogodbe, da pa so italijanski delodajalci poštno držali to pogodbo in so zato delavci tudi poštno delo vršili. Laž ima kratke noge in je menda zadnje orožje narodnjaške inteligence v Trstu. Še holi klaverno figuro je napravil dr. Jurij Černe na tem shodu. Ko je stopil na oder, so se mu vidno hlačice tresle. Jecljaje je začel protestirati proti demagogiji dr. Tume, rekoč, da je vsaka demagogija sleparska. Ko je bil primerno zavrnjen, pa ni mogel več naprej. Ironično mu je zaklical delavec iz poslušalcev: „Spaga se vam je utrgala.“ Mož je bil še bolj konfuzen ter priznal, da se za shod ni dovolj pripravil. Ta mož brez poguma pred javnostjo pa piše lažnjive članke po „Edinosti“. Zadnje orožje propadajoče stranke.

Volitve na Krasu so dale stranki novega življenja. Ako bi imela socialnodemokratska stranka po Krasu stalnih zaupnikov, ki bi zadnje dneve vodili volitev, bi Josip Kopač dobil več glasov nego odvetnik dr. Gregorin ali c. kr. svetnik Stepančič. Tako pa vemo, da bodo glasovnice izpolnjevali ali vaški župnik ali pa vaški napredni krčmar, katerim se priprosti kmetovalec ne more izlepa ubraniti.

Število glasov socialistov narašča in je začelo rasti tudi med kmeti. A če pojde tudi dr. Gregorin ali Stepančič na Dunaj, pojde zadnjič. Učiti pa se bosta morala oba, kaj je socializem.

Puška na Balkanu.

Iz balkanskih dežel prihajajo jako resne vesti. Vstaja Arnautov, katero je mislila turška vlada kakor lani z veliko močjo, prav v kratkem času potlačiti, ni premagana, temveč je dobila popolnoma novo lice. Doslaj je imela Turčija opraviti skoraj samo s plemenom Malisorov, najbližjih sosedov Črne Gore; a sedaj, ko je že vse napeljavano, da bi zatrla njihov punt,

Uredništvo v Ljubljani sprejema vse uredniške rokopiše, ki jih ne vrača. — Upravništvo sprejema naročnino in inserate. — Ne frankirana pisma se ne sprejemajo. — Cena inseratov: Enostopna petlvrstica 20 vin., pogojeni prostor 25 vin., poslana in razglasi 30 vin. — Naslov: Uredništvo „Zarje“ v Ljubljani, Šelenburgova ul. 6, II., uradne ure za stranke od 9.—12. dop. in od 1/26.—1/27. zv. — Reklamacije poštnine proste.

se skoraj nepričakovano dviga plemo Mirditov z najbolj revolucionarnim aktom, ki se more misliti: Z razglasom svoje neodvisnosti V vasi Fana so se o binkošti zbrali voditelji plemena in v njihovem imenu je Terencio Tocchi izdal proglas, ki izreka neodvisnost Mirditov od Turčije. Obenem dobiva „Kölnische Zeitung“ skoraj enako vest, da je mirditski škof razglasil neodvisnost.

Tocchi pozivlje v svojem proglasu vse Mirdite na vstajo, obljubljuje kristjanom in mohamedancem enake pravice in vabi ljudstvo, da naj prežene Turke iz dežele. Narod pa naj potem sklene, če hoče vpeljati monarhično vladno ali pa republiko. V turških vladnih krogih so pripravljani na to, da zajame tudi vstaja Malisorov iz mirditskega punta nov pogum in novo moč.

Mirditsko plemo prebiva v severni Albaniji, v gorovju južno od Drina do ravnine ob Jadranskem morju, torej v sosesčini Črne Gore. Vseh skupaj je Mirditov pač komaj 30.000, toda v slabo obljudeni deželi ima to število že svojo veljavo. Razdeljeni so na pet plemen (bajrakov*) in imajo svojega posebnega kneza (prenka) iz roduvine Džon Marku. Po veri so katoličani ter se smatrajo za najčistejša Albance, ki so, kakor je znano, potomci nekdanjih Ilirrov. Njihov cerkveni poglavac je opat v Oroših, sedaj monsinjor Doči, ki ima pod seboj šestnajst župnij in mu pritečejo skoraj vse škofovske pravice.

Mirditi so si od nekdanj ohranili največ svobode v Turčiji. Vojaške dolžnosti niso v miru nikdar priznali; v boju so Turkom le tedaj pomagali, če so bili zadovoljni z vladno. Tudi davkov niso plačevali; tribut, ki ga je celo plemo dajalo vladi, so dobivali vodje plemen (bajraktarji), ki vodijo upravo po sklepih ljudskih zborov in posebnega starejšinstva. Celoturskega sodišča v Skadru, ki je ustanovljeno posebej za Albance in ki sodi po albanskem običajnem pravu, niso marali priznavati, ampak so svoje prepire reševali doma. Tako se je tudi do danes njegova due ohranila šega krvne osvete, katero so tudi katoliški duhovniki molče trpe. Nad mirditsko cerkvijo izvršuje Avstrija nekako pokroviteljstvo.

Nikomur se doslej ni posrečilo pripraviti Mirdite in Malisore do tega, da bi izročili vladi svoje orožje. Puška je ponos Albance, z njo združuje pojem svoje svobode. Turčija pa je že večkrat izkušala razorožiti Albance in ko je lani zadušila vstajo, je bila izročitev orožja njena glavna zahteva, ker ve, da v Albaniji ni zagotovljen mir, dokler ima prebivalstvo puške v rokah. Ta zahteva je razdražila bojevitost plemena. Ravno tako pa so jih razkačili tudi davki, ki jih je hotela vpeljati Turčija. Ljudstvo je v teh krajih nenavadno siromašno, po-

*) Fani, Djibri, Oroši, Spači in Kušneni.

MAKSIM GORKIJ:

Mati.

Socialen roman v dveh delih.

Prvi del.

— Večerjo sem! . . .

Mati je sedla k njemu, ga objela in pritisnila sinovo glavo na svoje prsi. Z roko se je uprl v njeno pleča, se branil in kričal:

— Brž, brž . . . mati! . . .

— B-daček ti! — je tožno in ljubeznivo vzkliknila mati in ga pritisnila k sebi.

— In pa kadil bom . . . daj mi očetovo pipo . . . — je zamrmral Pavel in le s težavo premagal nepokornost svojega jezika.

Vprvič se je bil opil. Žganje je prevzelo njegovo telo, ampak zavesti mu ni ugasnilo, in po glavi mu je razbijalo vprašanje:

— Ali sem pijan? . . . Pijan?

Materina ljubeznivost ga je popolnoma zmrla in bolest v njenih očeh ga je genila. Zajokal bi najraje, in da zatre to željo, se je delal še bolj pijanega, kot je v resnici bil.

Mati pa mu je gladila potne in skuštrane lase in vzkliknila potihoma.

— Nikar tako . . .

Slabo mu je postalo in bljuval je; mati ga je položila v postelj in mu ovila blede čelo z mokrim prtičem. Iztrezil se je nekoliko, ampak vse pod njim in okrog njega se je vrtilo v krogu, trepalnice so mu postale težke in v ustih je začutil zoprno grenak okus.

Skozi trepalnice je gledal v veliko obličje svoj mater in se udal nezvezanim mislim;

— Prezgodaj je že zame . . . drugi pijo, pa — jim nič ni . . . meni pa je slabo . . .

Odnekod iz daljave je začul mehki glas svoje matere;

— Kakšen rednik boš, ko se udajaš pijači . . .

Trdno je sklenil oči in dejal:

— Vsi pijo . . .

Mati je globoko vzdihnila. Pravo je pogodil. Znala je, da ljudem izven krčme ni radosti in da nimajo druge naslade kot žganje. Vendar je dejala:

— Ti pa ne pij! Zate je že oče izpil, kar je bilo treba . . . In dovolj me je mučil . . . ali se ti ne smili mati, kaj?

Poslušaje tožne, mehke besede se je Pavel spomnil, da matere, dokler je oče živel, doma skoro opaziti ni bilo, da je molčala in živela v nemirnem strahu pred udarci. Izgibajoč se očeta je zadnji čas le malo bil doma in se je materi odtujil, in sedaj, ko se je polagoma stisnil, jo je nepremično gledal.

Bila je visoka, nekoliko upogujena in njeno stisnjeno, od dolgega dela in moževih udarcev izdelano telo se je premikalo potihoma. vstran nagnjeno, kot v strahu, da zadene ob kaj. Širok, ovalen obraz, ves zgrbančen in zabuhel, so razsvetljevale — kakor pri večini ženskih iz predmestja — temne, nemirno tožne oči. Nad deeno obrvjo je bila zasekana globoka brazda, ki je obrv pomaknila nekoliko kvišku in dozdevalo se je, kakor da bi tudi

desno uho bilo višje; vse to se je v njenem obličju izražalo, kakor da bi zmerom plašno poslušala . . . Iz njenih gostih temnih las so se bliščali sivi štrklji kakor znamenje težkih udarcev . . . Nekaj mehkega, otožnega in pokornega je bilo v njej . . .

In preko lic so ji lezle solze.

— Počakaj, ne plakaj! — jo je tiho prosil sin. „Daj mi vode.“

— Prinesem ti vode z ledom . . .

In ko se je vrnila, je bil že zadremal. Obstala je nekaj časa poleg njega in je zadrževala dihanje. Vrč se ji je v roki tresel in led se je tiho zadel ob kositar. Posadivši vrč na mizo je pokleknila pred sveto podobo in se zatopila v tiho molitev. Na okna so udarjali zvoki temnega, pijanega življenja. V temi in vlagi jesenskega večera je ječala harmonika, eden je glasno pel, drug je robantil in kvantal, vmes pa so nemirno zveneli prepirljivi, utrujeni ženski glasovi . . .

Življenje pri Vlasovih je potekalo enolično, ampak mirnejše in bolj tiho kakor prej in nekoliko drugače kot drugod v predmestju. Njih mali dom je stal koncem predmestja ob močvirju. Tretjino hiše je zavzemala kuhinja in mala čumната, ki je bila s tenko, ne prav do stropa segajočo steno oddeljena od kuhinje; mati je spala v njej. Ostali dve tretjini sta tvorili štirivoglati izbo z dvema oknoma; v enem kotu je stala Pavlova postelja, v drugem — miza in dve klopi, nekaj stolov, omara za perilo, na njej malo zrcalo, omara za obleko,

ura na steni in dve sveti podobi v kotu — to je bilo vse.

Pavel je v svojem življenju posnemal druge. Delal je, kakor gre mlademu fantu: kupil si je harmoniko, trdo srajco, svetlo ovratnico, galoše, palico in je bil na zunaj do pičice enak drugim mladim fantom teh let. Zahajal je na zabavne večere, naučil se je četvorko in polko in o praznikih je prihajal pijan domov; žganje ga je zmerom hudo zdelo — zjutraj ga je bolela glava in zgaga ga je pekla; obraz pa je bil blede in prepaden.

Nekoč ga je vprašala mati:

— Ali je večeraj bilo prijetno?

— Jezno in čemerno je odgovoril:

— Zelena beda! . . . Vsi so kot mišine . . . Baje pojdem ribe lovit . . . ali pa si kupim puško.

Delal je pridno, brez zamud in brez kazni; molčel je bil in njegove velike modre oči — kakor matere — so gledale nezadovoljno . . . Puške si ni kupil in tudi rib ni šel lovit, ampak čisto očitno je zapustil široko cesto, ki so po njej stopali drugi: vse redkejšje je posejal zabavne večere, in četudi je o praznikih kam šel, se je vračal vselej trezen domov. Skrivaj, ampak ostro ga je mati opazovala in videla, da postaja njegov rjavi obraz vse drobnejši, da gledajo njegove oči vse resnejše in da se mu strogo stiskajo ustnice. Kakor da bi se neprenehoma hudoval nad čem ali pa da bi ga bolezen morila! Prej so ga obiskovali tovariši, sedaj jih ni bilo več, ker ga ni bilo nikoli doma. (Dalje.)

vrh tega pa smatra plačevanje davkov tudi za sramoto.

Nevarnost, ki jo povzroča ta vstaja, bi ostala razmeroma majhna, če je ne bi komplirali drugi dogodki. Torgut Ševket paša, ki je imel s svojo armado zadušiti vstajo Malisovov, se ne ustraši nobenega sredstva, če hoče doseči svoj cilj. To je dokazal lani, ko je dovolil svojim vojakom, da so morili in požigali kakor v dobah janičarstva. Ali obenem prihajajo zelo resna poročila iz Črne Gore. Če bi v normalnih časih ta mala dežela rožljala s sabljo in govorila o vojni s Turčijo, bi bilo smešno. Zakaj tisto osebno junaštvo, ki se pripisuje Črnogorcem, ne pomaga veliko zoper moderne kanone. Sedaj, ko ima Turčija silne težave s svojimi vstaji, se pa tudi črnogorska bojevitost ne sme podcenjevati. In da se na Cetinju pripravljajo na nekaj, je povsem gotovo. Bojne priprave so očitne, skoraj vse ljudstvo je oboroženo in o vojni se govori po deželi, kakor o gotovem dejstvu. Neki bolgarski dopisnik pa javlja svojemu listu sledečo vest:

„Kralj Nikola me je blagovoljno sprejeli na avdijenci ter je izjavil, da je vojna v priči razmer, ki postajajo težavnejše od dne do dne, neizogibna. Tega mnenja so tudi ministri. Vse črnogorsko prebivalstvo je pod orožjem in skrajno razkurjeno. Odločno se izjavlja, če se združita koloni Torgut Ševket paše in Džavid paše ter prisilita vstaje, da zbeže na črnogorska tla, da izbruhne tedaj vojna sama od sebe.“

V Makedoniji se zopet pojavljajo bolgarske čete. O binkoštnih so imeli Turki z njimi mnogo krvavih bojev. Pri Kumanovem je bila prava bitka med četaši in turškimi orožniki; na obeh straneh so imeli mrtve in ranjene. V samostanu Zordže v monastirski okolici so Turki obkolili vodjo vstaje Bračeca z njegovo četo; po hudem boju so ga ubili, njegovi tovariši pa so pobegnili. V Prenici, na potu, kjer se je imel sultan voziti, so našli 42 kilogramov dinamita in mnogo materiala za bombe.

Tudi ob grško-turški meji se zopet pogosteje ponavljajo boji. Turčija ima na vsak način težke čase. Da so med vstajo v Albaniji in črnogorskimi vojnimi pripravami zveze, je gotovo. Vmes pa ima svoje prste tudi Rusija. V tem tiči resna nevarnost, da nastane na Balkanu splošen požar. In skoraj je več tistih, ki znašajo slamo na kup, kakor tistih, ki gase.

Strokovno organiziranemu delavstvu!

Delavci! V svojih strokah se organiziramo zato, da si potom organizacije izboljšamo svoje življenske razmere. Kadar imamo v svojih strokah gospodarske boje, so vsi fabrikantje proti nam, mi pa se moramo braniti in se boriti za vsak kosček kruha. To nam dokazuje, da smo delavci in vsi sloji, ki živimo od težkega dela, zatiran in do krvi izkoriščen razred v človeški družbi.

Omenjamo, da je tudi državna zveza velikih fabrikantov razposlala na tvorničarje vseh narodnosti okrožnice, v kateri jih pozivlje, da naj zabranijo, kolikor le mogoče, da delavci ne dobe v državnem zboru mnogo zastopnikov. Ne odločuje pri njih ne vera, ne narodnost, ampak samo načelo, da morajo pri v državnem zboru le poslanci, ki bodo proti zavarovanju za starost in onemoglost, ki bodo proti socialnim reformam, ki bodo proti temu, da bi se davki pravično razdelili na državljane.

Ta politika avstrijskih kapitalistov je škodljiva delavstvu, uradništvu, učiteljstvu, in kmetu ter obrtniku.

Politika kapitalistov je nasprotna naši politiki, zaradi tega apeliramo na vas, da volite vsi socialnodemokratično; če volite kandidate protidelavskim programom, škodujete sebi in vsem sotrpinom.

Noben organiziran delavec naj ne voli protidelavsko. Ne verujte besedam! Naš program zahteva socialne reforme! Vsi drugi programi pa so protidelavski.

Preštudirajte jih, pa se boste prepričali sami!

Kdor voli protidelavsko, ta ni dosleden, ta ni značajan, naš interes zahteva, da volimo le socialno demokratično!

Delavci sodrugi! Spominjajte se volilnega in tiskovnega sklada!

NOVICE.

* **Avtomobil je povozil vojake.** Na cesti iz Pariza v Enghien se je vsled neprevidnosti šoferja zgodila velika nesreča. Ob 11. uri zvečer se je vračala v popolni temi pod vodstvom poročnika Massona stotinja pešcev v vojašnico. Naenkrat pridrdra avtomobil brez svetilk in podere zadnja dva vojaka na tla. Eden je bil takoj mrtev, dva pa sta bila težko ranjena. Poročnik je pozval šoferja, ki je nezgodo zakrivil, da prepelje ranjenca z avtomobilom v bolnišnico. Ta pa se je celo

brnil peljati ponesrečenca do pol kilometra oddaljene utrdbе La Briche, da alarmira množico. Masson je nato alarmiral sosesčino s streli, ki pa se ni ganila iz postelj, misleč, da so se spopadli stavkajoči tramvajski uslužbenci s stavkokaži. Stoprvi oddelek policije je donesel ranjenecem prvo pomoč. Brezsrčnega vznika so kmalu nato zaprli.

* **Tatvina na italijanski železnici.** Med železniško vožnjo na turinsko svetovno razstavo je bilo pokradenega neki francoski modni tvrdki za 30 tisoč frankov dragocenega blaga. Francoski razstaveni odbor zahteva od italijanske vlade povračilo škode.

* **Panika v židovskem tempeljnu.** Med službo božjo je nastala zadujo soboto v židovski sinagogi v Krakovu velika panika. Na galeriji se je bila onesvestila neka ženska; bližnji sosedji so klicali vodo. Nekaj ljudi pa je mislilo, da je izbruhnil ogenj in so hiteli k izhodu. V divji paniki je mnogo oseb padlo na tla in so jih pomandrali.

* **Oče — morilec svojega sina.** V Ergolzachu na Nemškem je kmet Hopfensberger umoril svojega sina. 14letni sin je že zdavnaj dejansko grozil svojim staršem in pred kratkim je izrazil namero, da jih ubije. Mater je tako ustrašila ta grožnja, da je prenočevala v svinjaku. Da napravi konec tem razmeram, se je podal stari kmet v izbo svojega sina in mu s sekiro razkalil črepijo. Potem se je praznično oblekel in se javil sodišču v Landsbutu. Pri zaslišanju je izjavil na vprašanje: Če ni pomislil, da s sekiro sina lahko ubije: „To sem nameraval; nisem se ga mogel drugače rešiti in sprejemem vsako kazen, ki mi jo prisodite.“

* **Deset otrok je strela zadela.** Iz Rima - S z o m b a t a poročajo, da je strela zadela deset otrok, ki so se vdeležili ljudske veselice. Omamljene so pripeljali v bolnišnico, kjer se dva še do večera nista zavedla.

* **Novo delavsko vseučilišče v Belgiji.** Henegavska dežela, znana po svojem socialistično-naprednem deželnem odboru, je napravila na polju obrtne in strokovne vzgoje delavstva važen korak z ustanovitvijo delavske univerze v mestu Sarlroa. Ker je šlo za delavsko ustanovo, se otvoritve nista udeležila niti klerikalni delavski minister niti deželni predsednik, kakor je henegovska dežela vsled svoje živahne delavnosti trn v očeh klerikalne vlade, katere je odrekla „brezvestniku“, t. j. nepoklerikalnim učiteljskim pravico javnosti. Šola zasluži naslov delavskega vseučilišča, četudi ne bo poslušalec v bluzi koncem študija podeljevala častnih diplom in inženirskih naslovov. Kurzi, kojih nekateri se vrše ob večernih urah in pa ob praznikih, se ozirajo na vse industrijske panoge, na ključarstvo, mizarstvo, steklarstvo itd. Delavska univerza pa ima tudi oddelek za vzgojo obrtnih učnih moči in pa — kar je posebnost — šola za p o h a b l j e n c e, ki se hočejo naučiti kakšnega rokodelstva: pletarstva, čevljarstva, krojaštva, mizarstva in drugega. Ta šola ima sedaj 150 učencev, ki jih poučujejo delovodje, ki so deloma sami pohabljeni. Tako odpira ta šola nesrečnikom možnost, da si služijo z delom, ki se njihovim silam najbolj prilaga, svoj kruh. Na delavski univerzi poučuje vsega skupaj 72 učnih moči; zavod razpolaga z vsem potrebnim demonstracijskimi pripravami in posebna motorna in električna naprava služi tej svrhi. Za univerzo si je prihodil posebne zasluge socialistični poslanec Pastur; vseučilišče samo je delo deželne uprave, ki je s svojimi denarnimi prispevki omogočila, da se je leta 1903 ustanovila skromna obrtna šola razprostrla v tako impozantno, vse panoge človeškega dela obsegajočo delavsko univerzo.

* **Prva volilna na Portugalskem.** Pri zadnjih volitvah je v Lizaboni volila tudi neka Beatrice Angelo, ki so jo pomotoma vpisali v volilni imenik. Cela množica žen jo je spremljala na volišče in nazaj. Med potom pa ji je prirejalo občinstvo velike ovacije. Pri vstopu na volišče ji je predsednik volilne komisije poklonil roko, jo pozdravil s kratkim govorom ter ji čestital. Beatrice Angelo se mu je zahvalila v navdušenem govoru za žensko volilno pravico med burnim odobravanjem njenih spremljevalk.

* **Novo vrste kruh.** Doslej se je pekli kruh, kakor je vsakemu znano iz moke. Po novi iznajdbi nekega ruskega kemika iz Moskve ga bomo od sedaj mogli kar naravnost iz žitnega zrnja. Novi način pečenja kruha ima veliko prednost pred starim. Prvič bode cenejši, ker ne bo več treba žita mleti, drugič se pa žito v zrnih veliko lažje ohrani nepokvarjeno kakor pa moka, ki rada vsrkava vse vlago in splesni. Tudi se pri moki težko spozna, če ji ni primešana kaka druga manj vredna in redilna snov. Vsi ti nedostatki pa odpadejo pri novem hruhu, ki bode imel tudi večjo redilnost in tudi glede okusa bode baje daleč prekašal naš navadni kruh.

**Kupujte „Zarjo“
izvod samo 6 vinarjev.**

DOMAČE VESTI.

Ljubljana in Kranjsko.

Proč s škofovskim terorizmom!

Oskrbnik krščanske ljubezni na Kranjskem ljubljanski škof Anton Jeglič je pisal svojemu duhovnemu sbratu župniku Antonu Berčetu naslednje pismo;

Št. 2327.

Velečenjenemu gospodu Antonu Berce, duhovniku v pokoju.

(v Ljubljani na Gradu.)

Radi agitacij v korist stranke, ki je nasprotna krščanstvu in veri sploh, Vam prepovem sveto mašo od 4. do 18. junija tekočega leta.

Prepovem Vam pa od sedaj zanaprej vsako ustmeno ali pisмено agitacijo v korist imenovane stranke sub poena suspensionis perpetuae.

Ku. šk. ordinariat v Ljubljani 3. junija.

† Anton Bonaventura I. r. škof.

Čo je škof mnenja, da je darovanje maš nepotrebno, je to njegova stvar; in če vzame vsem duhovnikom svoje škofije mašo, mu prav nič ne bomo oporekali, Ampak da s svojo posvečeno roko posega v osnovne svobode državljanov, da se podstopi z nemoralnimi grožnjami omejevati politično svobodo, je tako ostudna infamija, tako ogaven terorizem, da se je treba z njim nekoliko pobaviti. To nemarno početje katoliškega škofa z duhovnikom, ki je drugih političnih misli, mora zbuditi v vseh ljudeh, ki so si ohranili nekaj svobodnega mišljenja in ki se zavedajo človeškega dostojanstva, tak vihar ogorčenja, da bi pregnal izživajočega fauto iz škofovske stolice. Župnik Berce ni naš politični prijatelj; pripadnik liberalne stranke je, ki smo z njo vsled njenega protidelavskega in kapitalističnega značaja v najostrejšem boju. Ampak še tako absolutno politično nasprotje nas ne more motiti, da zahtevamo popolno svobodo tudi za političnega protivnika.

S svojim pismom škof ni le kršil navadne dostojnosti, ki je vsakemu spodobnemu človeku lastna, pregrešil se je tudi proti zakonu o volilni svobodi in s svojimi nedolnimi grožnjami je zagrešil navadno izsilstvo. Liberalci kličejo zoper škofa državnega pravdnika in policijo; nam se zdi ta pomoč zelo dvomljiva, ker „roženkranc“ in sablja sta tako zvezana, da si ne bosta nikoli izključevala oči. Mi kličemo slovensko ljudstvo, da se otrese klerikalizma, ki je kakor pajk na delu, da zapre ljudsko dušo v svojo strupeno pajčevino! S svojim odporom mora ljudstvo pokazati, da je močno dovolj, da zlomi škofovski terorizem!

— **Volilni shod v Šiški.** V soboto 10. t. m. ob pol 9. uri zvečer se vrši v Sp. Šiški v gostilni pri Sternu volilni shod, na katerem bo poročal kandidat Anton Kristan, ravnatelj v Ljubljani. — Ker je dnevni red važen, potrebna je skrbna udeležba. Zato naj vsakdo agituje, da ne bo nikogar v Šiški, ki bi o shodu ne vedel. Prosi se za pravočasen prihod, da se zborovanje predolgo ne zavleče.

— **Iz Most.** Volilni imenik za občinske volitve v Mostah je že od nedelje 4. t. m. dalje razpoložen. Opozarjamo vse sodruge, naj si ga takoj ogledajo ter naj reklamirajo, če niso vpisani. Za državnozbornske volitve je cela vrsta delavcev izpuščenih, ker so se zanašali, češ saj me Oražen pozna, saj sem več let v občini! Vsa naj pogleda v volilni imenik, in sicer takoj!! Nobeden naj se ne zanaša! — Volilni čas za volitve 13. t. m. je za občino Moste določen od 8. do 11. ure dop. v salonu Oražnovog gostilne. Pozivljamo s tem c. kr. okrajno glavarstvo, da odredi volilni čas od 8. ure do 2. ure pop., da bodo mogli železničarji voliti. Če je že volilna dolžnost, naj se volilni čas tako uredi, da se bo moglo dolžnosti zadostiti.

— **Iz Most.** Volitve v katoliškem Oražnovem salonu bodo pri nas 13. t. m. Gosp. Oražen — zakaj pa niso v občinskem uradu? Spominjamo se še, da je g. Oražen strašno protestiral, ko so se svoj čas vršile volitve pri županu in ne v obč. uradu? Ali je g. Oražen že vse to pozabil — ali pa se le naučil! — Za volitve je že veselo gibanje. Klerikalci letajo besno od volilca do volilca. Delavci pa pravimo: naš kandidat, ki ga moramo voliti, ker je socialist, je sodrug Anton Kristan, ravnatelj v Ljubljani.

C. kr. okrajno glavarstvo v Ljubljani se pri določitvi ur za volitev v posameznih občinah ni prav nič oziralo na delavsko ljudstvo. V Mostah, v Šiški, na Viču je uradno določeni volilni čas tak, da bo mnogim volilecem ovira za izvršitev volilne dolžnosti. Povsod saj dve uri več, pa bo šlo! Prosimo, da se to uvaža!

— **Dobro mu je odgovoril.** Na zadnjem shodu v Vevčah se je zadržal nek znani

klerikalec nad sodrugom Petelinom iz Ljubljane, češ: Pri nas nimate ničesar iskati — v Vevčah ni nobenih socialnih demokratov! Sodrug Petelin pa tudi ni eden tistih, ki se ga kar tako spravi v zadrego, pa se je odrezal: O, to mi v Ljubljani dobro vem — saj slišimo, ko vam vsak dan že ob polšestih zjutraj piška, ko socialno demokratični delavci v Ljubljani šespišo. — Klerikalni korajzar je odgovor dobro razumel in jo seveda tudi hitro odkuril.

— **Pijan voznik.** Skozi Kopitarjevo ulico je vozil te dni z dvoprežnim vozom nek 17-leten voznik in spal na vozu. Konja sta se vstrašila nasproti prihajajočega voza ter zdirjala proti jub. mostu. K sreči je par pogumnih pasantov ustavilo splašena konja, drugače bi se lahko pripetila večja nesreča. Pijanega voznika je došli stražnik odvedel na magistrat, konje pa v bližnji hlev.

— **Kolesarska nadlega** se je zopet pričela. Skoraj vsak dan se čujejo nove pritožbe proti neprevidnim in brezobzirnim kolesarjem. Na Mar. Ter. c. je podrl te dni nek nepreviden kolesar 12letnega dečka, ki se pa k sreči ni nič poškodoval; na Vodnikovem trgu je pa neki drugi podrl starejšo žensko, ki se je pri padcu precej poškodovala.

— **Nepreviden šofer.** Na binkoštno nedeljo popoldne je peljal nek mehanik z dvosedežnim motornim kolesom, v katerem sta sedela še dva dijaka, tako hitro in neprevidno, da je zadel pred Šmidovo trgovino v fjakarski voz. Šofer in oba pasažirja so se prevrnili. Kolo se je močno poškodovalo in tudi konj je dobil na zadnjih nogah precejšnje poškodbe. V kočiji je sedela neka gospa, ki je ravno peljala svojo varovanko v stolnico k birmi. Od prizadetih ni bil nobeden poškodovan, le botrica in njena varovanka sta se močno prestrašili.

Trst.

— **Shod v Barkovljah.** Pretečeno soboto je bil v Barkovljah izredno dobro obiskani socialno demokratični volilni shod. Vršil se je zvečer in sicer v gostilni Stare (po domače Božice na zgornji cesti. Prvotno je bil sklican v gostilno „Miramar“ na obrežni cesti, toda v zadnjem trenutku je gostilničar prostore odredel in sicer na pritisk tržaških narodnjakarjev. To povemo zaradi tega, da bodo naši sodrugi in somišljeniki vedeli, kam smejo in kam ni treba, da bi zahajali. Kjer nas ne marajo ob času volitev, tja ni treba zahajati niti pozneje. Povemo to tudi zaradi tega, da javnost spozna, s kakšnimi plemenitimi sredstvi se bojujejo proti nam tržaški narodni gospodje. Toda kljub vsemu prizadevanju narodne gospode smo našli zborovalni prostor in udeležba je bila, kljub slabemu vremenu nepričakovano velika. Shod je vodil sodrug Žnidaršič iz Barkovelj. Poročal je obširno in ob splošnem navdušenem odobravanju sodrug Regent, ki je tudi povedal vzroke, vsled katerih je bilo sodrugu Kristanu nemogoče udeležiti se tega shoda. Ob koncu Regentovega poročila je pričelo znova močno deževati in se je shod, ki se je vršil na vrtu, prekinil ter se je sklenilo sklicati v teku tega tedna drug shod, kamor pride poročat sodrug Kristan. Med govorom sodruga Regenta so se nekateri, od narodnjakov tja nalašč poslane narodne ženo za vrtom smejale. Sodrugi so jim odgovorili, kakor se spodobi, da se odgovori nezavednim ljudem, ki prihajajo naščuvani od narodne gospode, zasmehevati revne delavce. Toda vse mahinacije in vsi več ali manj nespodobni načini agitacije, ki jo narodnjakarji vodijo proti socialnim demokratom, ne bodo preprečili preporeda okolice. Navdušenje, s katerim je tudi barkovljansko delavstvo sprejelo novico o kandidaturi našega Etbina Kristana, nam pravi, da je tudi v Barkovljah za narodnjake odbilo. Zato kličemo zopet našim volilecem: Le naprej po začeti poti, do zmage. Mirno in ravnodušno pričakujemo dan, ko bo okolica povedala z glasovnico v roki, da hoče naprej do cilja, po katerem hrepeni delavstvo vsega sveta. V notranjih prostorih gostilne se je potem razvila živahna debata o naših in narodnih shodih. Tam se je tudi pokazalo, da je naš način agitacije po okolici splošno priljubljen.

— **Gospod dr. Vilfan,** narodnjaški kandidat za III. tržaški mestni volilni okraj, je predsednik tržaškega narodnjakarskega političnega društva „Edinost“. Kot tak je reprezentant političnih, socialnih in kulturnih načel, ki jih to društvo zastopa. Imenovano društvo je imelo v ponedeljek 29. maja shod v trž. „Narodnem Domu“. Tam so govorili vsi tržaški mestni narodni kandidatje. Govoril je tudi dr. Vilfan, o katerem je znano, da si ne bi upal uspešno odgovarjati nobenemu našemu delavcu glede na socialna in kulturna vprašanja. Govoril je in je globoko razžalil navzoče narodne zborovalce. Zakaj govoril je tako, kakor da bi govoril največjim tepecem, kar jih ima slovenski narod. V svojem govoru je dr. Vilfan pozval sodruga Etbina Kristana, našega okoličanskega kandidata, naj neha slovensko pisati. In to samo zaradi

Obiskujte naju sedaj v čisto prenovljeni gostilni na Martinovi cesti št. 21 kakor ste nas že več let v prejšnjih prostorih obiskovali.

Delavci!

H. Suttner, Ljubljana

Mestni trg (nasproti rotovžu) in Sv. Petra c. 8.

Največja zaloga ur, zlatnine in srebrnine.

== Pripravna birmanska darila. ==

Lastna tovarna ur v Švici. Tovarn. znamka IKO.

== Ceniki zastoj in poštnine prosto. ==

tega, ker je Etbin Kristan socialni demokrat in baje zato ker so tržaški slovenski narodnjaki veliki prijatelji slovenske književnosti in slovenske kulture. Doslej smo mislili, da so samo klerikalci sovražniki slovenske književnosti. Sedaj vidimo, da se zbira tudi v tržaškem Narodnem domu organizacija najčrnejšega narodnjaštva, ki bi rajše, da bi bil slovenski narod brez pisateljev, kakor da so ti pisatelji socialni demokratje. Zakaj če bi moral prenehati slovensko pisati Etbin Kristan, potem bi morali to storiti vsi tisti naši pisatelji slovenski, ki so tudi socialni demokratje. In vsem je veljal poziv predsednika črnega tržaškega narodnjaštva. Vsem Vam Kristan, Cankar, Dermota, Lončar, Abdić, Jaklič, Zofka Kveder itd., ki ste vse svoje življenje ob trudu in pomanjkanju žet ovali, da ste polagoma kot pridne mravlje gradili in pomagali graditi slovensko književnost; ki sta dajali narodu, kar ste imeli najdražjega, najblažjega in najlepšega zato, da bi se Vaš narod dičil in izraževal z Vašimi deli. Vam vsem velja poziv visokega reprezentanta visoke tržaške narodne gospode dr. Vilfana. Zakaj slovenski narodnjaki bi rajše imeli slovenski narod neumen, kakor da bi bil ta narod socialističen in izobražen. Ampak besede dr. Vilfana imajo tudi drug namen. Namen imajo agitirati proti knjigam, ki jih pišejo socialni demokratje. Namen imajo pomagati klerikalizmu žgati slovenske knjige in raznesti med Slovence najčrnejšo ignoranco, da bi to ljudstvo ostalo usuznjeno pred sodkom in neumnosti. In ako bi bili tržaški narodnjaki sami škofje, bi delali proti slovenski književnosti, proti slovenski kulturi, kakor dela ljubljanski škof Jeglič. In s tem, da agitirajo proti slovenskim knjigam, bi radi z bedo prisilili slovenske pisatelje, da bi nehali slovensko pisati samo zato, da bo ljudstvo vedno robotalo narodnjaštvu in klerikalizmu. Toda mi, ki poznamo našega E. Kristana in druge njegove tovariše, ki vemo, da je slovenska književnost zgrajena ob bedi in trpljenju vseh naših pisateljev; mi vemo, da ti naši kulturni delavci ne bodo poslušali lisjaskih besed, ki prihajajo iz ust tržaške narodne gospode in da bodo kakor doslej še naprej pisali za našo izobrazbo in za kulturni razvoj in napredek vsega slovenskega naroda. Zato Vam kličemo: Pišite še nadalje slovensko in Vam delavcem, ki te svoje učitelje ljubite, pravimo: Kupujte in čitajte njihove spise, da se boste duševno okrepli in da boste postali močnejši v boju proti Vsem socialnim in kulturnim nasprotnikom, ki se v Trstu zbirajo v Narodnem domu pod črno firmo narodnjaškega narodnjaštva.

— Nemški kandidat v Trstu. Končno se je zgodilo, česar nam je v Trstu najbolj manjkalo. Nemški nacionalci, ki so se že pri zadnji deželozborski volitvi osmešili s svojimi kandidaturami, so sklenili, da napravijo tudi za deželozborsko volitev pajacado, pa so postavili svojega kandidata. Našli so nekega inženirja Schmalla, ki jim posoja svoje ime za to burko. Volilni boj je postal v Trstu pač že pretesen. Nikogar ni bilo, ki bi bil hotel poskrbeti v teh burnih časih za nekoliko komike. A glej! Gospodje nemški nacionalci so prišli, in se potrudili, da bo nekoliko smeja na dan volitve. Za to bi jim morali pravzaprav biti hvaležni, če bi imeli časa za to. Ali ker ga nimamo, bomo opustili hvaležnost, pa bomo rajši poskrbeli, da prekrizamo nekatere račune humorističnih gospodov. Veliki Germani v Trstu so namreč opazili, da so industrijska podjetja, železnice itd. spravile tudi lepo število nemškega proletariata, delavcev, malih uradnikov itd. v Trst, pa bi se radi postavili z glasovi teh volilcev. Pa so pozabili, da je v Trstu socialna demokracija, ki skrbi za to, da tudi ta proletarijat izve, kje je njegov pravi prostor. Po tistem so nemški nacionalci razvili precej obširno agitacijo. Morda bi se jim nekatere nakane posrečile, če bi spali socialni demokratje. Toda kakor doslej niso spali, tako tudi do volitve ne pojdejo spat. Nemški nacionalci lahko štejejo svoje nacionalistične glasove, proletarskih pa ne bodo šteli.

— Sodruga Petejana napada tista „Edinost“, ki od nas vedno zahteva superlativ dostojnosti, kot „zloglasnega“. To je seveda mili „Edinost“ dovoljeno; socialistom pa se šteje vsaka šala v greh in „Edinost“ takoj sika kot gad. Toda ravno napadi na take sodruge, kakršni je Petejan, so najbolj nizkotni, najbolj sirovi. Zakaj Petejan je postal vse, kar je, z lastnim trudom, z lastnim delom in ob lastnem stradanju. Narod bi bil lahko ponosen če bi imel mnogo takih samoukov kakor je Petejan. Tisti krasni kapitalistični red, ki se zdi narodnjakom nekaka postranska reč, je obsojil Petejana kakor tisoč in tisoč delavskih sinov na to, da si v prvi mladosti poiščejo dela, ob katerem bi mogli ohraniti golo življenje. Živ krst ni vprašal, če je v njem kaj

talenta, kaj sposobnosti za nauke. Brutalni kapitalizem je zagrmel njemu kakor tisočerm delavskim sinovom: „Postani čevljar, ali pa pegini!“ In Petejan je moral postati čevljar, ki vajenee in čevljarji pomočnik. Ali njegova energija ga je gonila, da je ponoči, v kljub dnevnemu delu, vključno utrujenosti čital in čital in se izobraževal. Noben profesor, noben sistem mu ni dajal navodila. Edina njegova sreča je bila socializem, ki daje delavstvu vsaj nekaj pripomočkov za izobrazbo. In v kratkih letih je napravil iz sebe resnično izobražena človeka, sposobnega agitatorja in organizatorja, učitelja delavcev, moža, ki je danes zmožen učiti in spopolnjevati se v najtežavnejših socialnih disciplinah. Kaj bi bil ravno sodrug Petejan lahko postal na znanstvenem polju, če bi imel srečo, da bi mu bila gmotna sredstva omogočila študije? Marsikateri tistih imenitnih gospodov, ki se šopirijo in postavljajo s svojo inteligenco, bi zaostajal cele kilometre za njim, kakor že danes v političnih in socialnih vprašanjih lahko brez skrbi vodi polemiko z vsakovrstnimi doktorji in akademiki. Ravno Petejan je živa priča socializma! Da, gospod dr. Mandić! Petejana pogledite in vse tiste, ki so mu enaki, pa boste razumeli kako prav imajo socialisti s svojo trditvijo, da je prvo kruh! Naj bi bil Petejanu in vsem enakim zagotovljen kruh, kakor hoče socialna demokracija, pa bi imel slovenski narod sto in sto močnih kulturnih delavcev več, pa bi se ves slovenski narod kulturno povzdignil do take višine, da se mu ne bi bilo treba bati konkurence nobenega drugega naroda.

— Shod pri Sv. M. Magdaleni gornji je bil pretečeno nedeljo ob 10. dop. Prostorna gostilna „Alta Vittoria“ je bila nabito polna samih zavednih delavskih volilcev. Shod je vodil sodrug Gasparr. Poročal je, že ob prihodu prisrčno pozdravljen, sodrug E. Kristan, ki je s svojim govorom izval viharne aplavze in odobravanja. Iz aplavzov je bilo jasno razvidno, da naše okoličansko delavstvo globoko pojmi važnost državnozbornih volitev in da bo to delavstvo dne 13. junija glasovalo po svoji večini socialistično. Po E. Kristanu je poročal v ital. jeziku zopet aplavdiran sodrug Milost. Ko sta izpregovorila še nekoliko sodruga Regent in Kriščak, je sodrug Gasparr z navdušenimi besedami zaključil ta lepi socialnodemokratični volilni shod.

Štajersko.

— Meso je še pre poceni — tako naj bo drago, da ga mestni ljudje sploh ne bodo mogli kupovati. Te značilne besede je izgovoril na volilnem shodu v Šmarjeti na Sp. Štajerskem kmet Lapornik, bivši župan in zaupnik klerikalne stranke, ki sedaj že kar očitno nastopa za povišanje davkov in podražitev živil. Delavci, volilci! Zapomnite si to in znajte, da klerikalci po deželi hujskajo zoper mestno prebivalstvo, delavstvu pa se laškajo, naj se organizira, da bo lažje odlo kmeta. 13. junija nobenega glasu takim sleparjem!

— Jurkloster. Na binkoštno nedeljo ob 8. zjutraj se je vršil pri nas v gostilni gosp. Grada velik volilni shod. Kandidat Melhior Čobal je razvil v enournem govoru program socialno demokratične stranke. Navdušenje je veliko, tako da bo dobila socialno demokratična stranka pri nas gotovo največ glasov. Na shod so prišli tudi trije klerikalci in nekaj naprošenih pobožnih devic; ko pa so videli, da se shoda ne da po klerikalno razbiti, so se zadovoljili samo z medklie, da mora biti meso po 4 K kg in da draginje ni. Ko so pa opazili odločen nastop naših volilcev, so jo odkurili.

— Planina. Pri nas se je vršil v nedeljo opoldne na dvorišču tukajšnje graščine volilni shod, ki se ga je udeležilo nad 200 volilcev. Kandidatura sodruga Čobala je bila po eno in polure trajajočem govoru enoglasno in z navdušenjem sprejeta. Na shod je prišlo tudi pet klerikalnih mladeničev, katere pa je sodrug Čobal takoj na prve medklie tako zavrnil, da so jo fantalini takoj popihali. Da pridobiva socialno demokratična stranka povsod pristaše, je pokazal najbolj shod na Planini; kjer je bilo pred štirimi leti še vse klerikalno, nam je danes večina zagotovljena.

— Iz celjske okolice. Dne 5. junija smo imeli v Žaleu, v Zabukovcu in v Storeh prav dobro obiskane shode, na katerih so govorili v Žaleu in Storeh sodrug Tokan in sodrug Bizjak, v Zabukovcu in Libojah pa sodr. Marn iz Celja. Sodruga Marn se je pečal tudi z gg. kapucinoma v Celju in pri Sv. Pavlu, ki sta z lece podlo obrekovala socialne demokrate, za kar je žel mogočeno pritrjevanje zborovalcev. Sodruga Tokan je imel zjutraj v Storeh v prostorih Lokoškega dobro obiskan shod, na katerem je v izvrstnih besedah razvil program socialno demokratične stranke. Popoldne ob 2. pa je bil shod v Žaleu „pri kroni“.

Polom „Glavne posojilnice“, pred poroto.

(Prvi razpravni dan.)

Popoldne

je nadaljeval dr. Hudnik svoj zagovor.

Glede talske graščine zavrača vso krivdo na družabnika Lavrenčiča in Maurja, ki sta ga oba skubila in sleparila. 300.000 grajščinskega dolga je prevzela Jadranska banka, ki ga je pa vedno priganjala k plačilu in mu računala velike eksomptne obresti. Svoje dunajske hiše ceni dr. Hudnik na dva milijona kron.

Meglič je v Gorici nesrečno špekuliral, kar ga je spravilo v nesrečo. O rentabilnosti Pavšlerjevih vodnih sil je dr. Hudnik popolnoma prepričan. Dr. Hudnik zavrača del obtožnice glede njegove zveze z Joštom. Z Joštom je hotel delati le v korist posojilnice. Provizije, katere je dajal Joštu, se sprejemajo tudi drugod. Končno protestira proti očitku, da je hotel konkurz zavleči. Zaušal se je, da se bo dala stvar rešiti.

Zvečer ob 3/48. se je razprava prekinila.

(Drugi razpravni dan.)

Prvi razpravni dan je, kakor smo poročali, izpolnilo branje obtožnice in zagovor glavne obtoženca odv. dr. Hudnika. Le-ta je obširno pojasnjeval ves razvoj posojilnice, opisal vse svoje ponesrečene špekulacije, za katere zavrača odgovornost na zadevne gospode, ki so izrabljali njegovo zaupanje; Pavšlerjeve vodne sile smatra rentabilne, svoje dunajske hiše pa ceni na 2 milijona kron in zatrjuje, da ni imel namena oškodovati upnikov „Glavne posojilnice“, ampak nasprotno rešiti posojilnico. Danes popoldne pa se je zagovarjal obtoženi blagajnik posojilnice Leon Rogelj, popoldne pa revizor Fran Jošta.

Zagovor Roglja.

Vstopil je v Glavno kot praktikant leta 1899. Poslovnik za uradovanje niso uradniki imeli. O poslih je odločeval predsednik in upravni svet. Želje strank je napisal in o njih poročal predsedniku, ki je zadevo ali sam rešil ali pa potom okrožnice vprašal odbornike za njih mnenje. Če je dr. Hudnik potreboval denar, mu je naročil naj izplača in ga je izplačal. Za zneske izdane za Tal je upravni svet vedel, v sejinah zapisnikov pa niso s številkami navedeni, ker se jih ni dalo sešteti. Provizije se je različno zaračunavalo: pro mille, večinoma pa po 1/4%. Jošt je dobival manjše zneske kot nagrade za posredovanje pri posojilnicah in ne kot provizije.

Kako je bilo ob smrti Vršeca?

Tisti večer so gospodje prešteli denar in vložili 6000 K na knjižico Glavne, ostanek pa izplačali vdovi. Kam so šli vrednostni papirji bi mogel vedeti le Vršec, ki je imel za banko in za posojilnico skupno blagajno. Kasneje se je izkazalo, da nekateri dohodki niso bili vpisani in da je Vršec imel posebno poštno-hranilnično knjigo in na banko „Merkur“. Tako je prišel upravni svet na

primanjkljaj.

Za Predovičovo menico po 6000 K ni posojilnica nikdar prejela protivrednosti. Primanjkljaja je bilo nad 30.000 K, katerega je Hudnik vzel na svoje ime na biano menico in ga je odplačeval iz plače. Ko se je sklenil ta dogovor, pravi Rogelj, da ga ni bilo zaven. Rogelj pravi, da je bila z menico posojilnica krita, ker je bil dr. Hudnik solventen. Ko predsednikovi trditvi, da je bila Glavna že l. 1900 pasivna, zagovornik dr. Nova k ngovarja, mu vzame predsednik besedo in mu grozi s kaznijo.

Rogelj nadaljuje, da o kakih resnih denarnih stiskah „Glavne“ ni mogče govoriti, ker je imela vsak dan 15 do 20 tisoč kron na razpolago. Glede vlog dela oferte vsak zavod, da jih s tem dobi. Vsak zavod tudi obljube in daje večje obrestno mero.

Kdaj zvedel za pasivnost?

Obtoženec do zadnjega trenutka ni tega slutil. Tudi mu dr. Hudnik ni razkladal, katere vsote so neiztriljive. Glede Fröhlichove tirjatve mu je pač povedal, da je zgubila hipotekno varnost, da pa bo Fröhlich lahko osebno odplačeval. S Pavšlerjem je sklenil dr. Hudnik pogodbo radi vodnih sil in se je izrazil, da je sklenil to pogodbo v svrhu pokritja ev. primanjkljaja pri Fröhlichu.

Delež.

O odgovodi deležev je obvestil dr. Hudnik. Delež je sprejel kdo izmed gospodov. Deležev je imel tudi Pavšler za 2000 K; obtoženec si je mislil, da bo dober združnik, če proda vodne sile.

Računske zaključke je sam sestavljal na podlagi knjig.

Poneverjenja

zneska po 200 K v škodo Mačka in Zalaznika se ni zakrivil. Maček ni zneska po 200 K dvakrat plačal. Zalaznik pa je imel pri Glavni spravljene dve vložni knjižici in ni izključeno, da je naložil denar enkrat napačno. Proti njemu uvedena preiskava upravnega sveta se je zaključila zanj povsem častno.

Joštove provizije.

Pri Joštovi proviziji po 500 K je dal izbrisati Joštovo ime, da bi kateri drug revizor ne videl, da vleže Jošt provizije. Joštu je moral poslati 3000 K, od katerih si je pridržal 100 K in za ta znesek poslal Joštu zadolžnico. Pri reviziji so bili Joštu vsi računi in knjige na razpolago.

Knjižico dr. Brumna

je realiziral, ker je opravičeno pričakoval iz Celovca 200.000 K, katere naj bi izposloval Putrih s Pavšlerjevo cesijo.

V knjižico za pomote

je nalagal prebitke, ki so se izkazali pri računih, da bi se pomote, ki bi se pozneje izkazale, pokrile iz teh prebitkov. Po njegovem mnenju je knjižica vredna 2000 K, dočim je predsednik mnenja, da je brez vrednosti.

Obtoženčeva pooblastila.

Rogelj pravi, da je bil opravičen po dr. Hudnik za stalne vloge obljubljeni večji obrestno mero. Knjife in Počivalnikova nista bila od njega kot blagajnika prav nič odvisna. On da ni bil prokurist in da ni imel nobene ingerence na upravni svet pri kreditnih zadevah, da tudi ni bilo v njegovi moči zadrževati kreditnih operacij.

Dr. Ravnihar stavi na dr. Hudnika vprašanje, kaj pravi k stavku obtožnice, da je bil Rogelj njegov nesrečni svetovalec.

Dr. Hudnik se pa sploh čudi, kako more obtožnica kaj takega trditi.

Dr. Ravnihar predloži nato od likvidacijskega odbora poverjen glaznikov kontokorent, iz katerega naj je razvidno, da je bila od Roglja zatrjevana pomota mogča.

Zagovor Fran Jošta.

Posojilnico sem revidiral 1901, 1906 in 1908. Jošt nato obširno pojasnjuje, da se vse zveze bore za članice. Zglasila se je tudi „Glavna“. K meni je prišel dr. H. ter pravil, da bi rad dobil posojilo za Tal, obljubil mi je 10.000 K odškodnine za posredovanje. Posojilo po 300.000 K se je odobrilo.

Zagorska

posojilnica je pri „Zvezi“ prosila 100.000 K. Da Zveza Glavni ne bi hotela kreditirati in da je zaradi tega šel denar iz Celja, skozi zagorsko posojilnico v Glavno, Joštu ni znano.

Predsednik Jošta opozarja na to, da je nekatere zavode svaril pred Glavno, drugim pa je priporočal.

Joštove provizije.

Jošt prizna, da je dobil 13.900 K provizij. Dr. H. mu je dejal, da ga privatno odškoduje. Jošt zanika, da bi zahteval še denarja.

Razprava se prekine ob 1. uri popoldne in nadaljuje ob 4. popoldne.

Zagovor Frana Knifca.

Tudi on se ne čuti krivega. Bil je knjigovodja, a podrejen. Njegov podpis pred oblastjo ni bil merodajen. Da ni vedel za stanje zavoda, naj dokazuje to, da je neko sorodno osebo tik pred polomom spravil v zvezo z Glavno. V osebno poštenje dr. Hudnika je bil prepričan.

Zagovor Jožefa Maček.

Se ne čuti krivega in opisuje, kako je prišel sam v zvezo z Glavno. Kar je odbor dovolil posojil, so bila vsa varna. Polom so zagrešila le posojila, ki so se brez upravnega sveta dajala. Glede Lavrenčiča je on sam zahteval, da se mu kredit vstavi. Ko je zvedel za Hudnikov dolg, je sam zahteval sejo. Šli so tudi pogledat grajščino, kjer so našli vse v neredu. Od dr. Hudnika je zahteval, da radi tega Lavrenčiča takoj odslavi in da grajščino proda in Glavni vrne denar. O posojilih za grajščino ni vedel prej ničesar. Dr. Hudnik je bil osebno pošten, le na uradništvu se je preveč zanesel. Rogelj je pa nekoč rekel: Da bi le tega Mačka hudič vzel, da bi nista branjeve ne revidiral.

Dr. Neuperger in dr. Triller sta obsodila včerajšnjo „Slovenčev“ pisavo.

Glede 200 K vstraja Maček pri tem, da jih je Rogelj poneveril. Nato, da je Glavna pa-

si vna, je prišel, ko ni bilo več niti fika v blagajni.

Zagovor Josipa Turka.

Se ne čuti krivega; kar je odbor dovolil, je bilo vse varno. V bistvu pove isto kot Maček. Po njegovem mnenju je Pavšler najbolj kriv poloma oziroma tisti, ki so ga farbali za vodne sile. Dr. Hudnik je preveč drugim zaupal.

Čad in Putrlj

se zagovarjata kakor Maček in Turk. Ob 7. uri je predsednik odredil 20 minut odmora.

Po odmoru pove Maček, da je nekoč dobil Roglja, ki je njegov podpis ponarejal.

Glede Knifca pa izpove, da ga je imel za najbolj poštenega.

Zaslišavanje priča

Priča Kavšek ceni graščino Thal na 700.000 K, česar pa zagovornik dr. Novak ne verjame.

Priča Kunej izpove, da so za takratne razmere bili vsi revizorji podali taka poročila kot Jošt.

Priča Zalaznik ponovi svojo poprejšnjo izjavo o denarju, ki ga je izročil Roglju.

Obtoženece Rogl: Pod prisego ste govorili neresnico.

Zalaznik: Jaz ne lažem.

Priča Pust pove, da je Čad dolžil visoke provizije, da je došlo do poloma.

Zaslišane so bile še priče Bradaška, Roza Počivavnik in Breskvar.

Ob 8. uri zvečer je predsednik prekinil razpravo.

ZADNJE VESTI.

Kolera.

Benetke, 7. junija. Kljub uradnemu zatajevanju se ne more dvomiti, da se je kolera v Benetkah precej razširila. Iz popolnoma zanesljivega vira je znano, da je do današnjega dneva umrlo dvanaest oseb za kolero. Vesti, ki govorijo o sedemindvajsetih in tridesetih smrtnih slučajih, so pač pretirane; da so se mogle razširiti, je pa največ krivo zatajevanje tukajšnjih lokalnih oblasti. Dognano je, da je štirideset obitelji pod zdravniškim nadzorstvom in da je petnajst oseb faktično obolelo za kolero. Med njimi je tudi pet gostov v hotelu „Sandwith“ na Riva degli Schiavoni.

Carigrad, 7. junija. V Samsunu je bilo od 28. maja do 4. junija 77 oseb obolelo in 45 umrlo za kolero. V Smirni je od 29. maja do 4. junija obolelo 11, umrlo pa 5 oseb. Vlada je dovolila 30.000 funtov za boj proti kolero.

Carigrad, 7. junija. Tukaj je do včerajšnjega dneva obolelo 5 oseb, med njimi 3 vojaki za kolero. Včeraj sta bila prijavljena dva nova sumljiva slučaja.

Celje, 7. junija. V Celju je obolel dijak in neki vojak pod sumljivimi znamenji; oba dva so izolirali v celjski bolnišnici. Zdravniki domnevajo, da gre v tem slučaju ne za azijsko kolero, temveč za kolero nostras.

Trst, 7. junija. Parnik „Saxonia“, na katerem se je pripeljal za kolero umrli ogrski potnik Sandor Berkis, spada med največje orjake, kar jih ima Cunard črta. Iz Novega Jorka je odplul 18. maja, obstal je pred Gibraltarjem, v Alžiru, v Genovi in Neaplju. Že med vožnjo je umrlo četrto oseb, ki so jih po predpisih potopili v morje. V Trst je parnik dospel v ponedeljek 5. t. m. ob 9. uri zvečer s 469 potniki; med njimi je bilo 25 bolnih na ošpicah. Utemeljena je domneva, da si je Berkis nakopal infekcijo v Neaplju, kjer je med vožnjo izstopil na suho.

Trst, 7. junija. Zdravstveni oddelek pomorske oblasti poroča, da je Sandor Berkis obolel v nedeljo. Ob dohodu parnika v Trst je njegovo stanje bilo brezupno. Bakteriološka preiskava je dognala azijsko kolero. Parnik, ki ni imel z deželo nobene stika, je v svrhu petdnevnega opazovanja in v svrhu popolne razkužitve odplul pred pomorski lazaret.

Trst, 7. junija. Truplo za kolero umrlega Berkisa so z najstrožjo previdnostjo

prenesli na suho v anatomsko dvorano bolnice pri Sv. Jerneju. Preiskava je nedvomno dognala azijsko kolero; seciranje trupla je to konstatacijo potrdilo. V izolacijsko bolnico k Sv. Jerneju so prepeljali 16 potnikov in 3 strežaje, ki so z Berkisom na „Saxoniji“ bili v istem oddelku; počutijo se dosedaj zadovoljivo.

Dunaj, 7. junija. Beneški umetnik je pisal svojemu prijatelju na Dunaj pismo datirano z dne 4. junija. V pismu pravi: Bolezen se je pričela v perilnici. Perica je obolela in umrla kakor od strele zadeta. Ostale perice so raznesle bolezen v ostale mestne dele, tako da je bilo vseh slučajev kolere 25, od teh smrtnih 14. Oblastni se resno trudijo, da zatro bolezen.

Kravali v ogrskem parlamentu.

Budimpešta, 7. junija. Današnja seja poslanske zbornice je bila zelo burna. Razpravljalo se je o proračunu ministrstva za pouk in bogočastje. Klerikalna „Ljudska stranka“ je hotela izrabiti to priliko, da bi napravila reklamo za kongregacije. Poslanec Varady od vladne stranke je naglašal, da zanašajo kongregacije, ki sploh niso potrjene od države, versko sovraštvo že med otroke. Člani „Ljudske stranke“, zlasti posl. Szmezsany, so ga nepremahoma motili z medklci, tako da je predsednik moral Szmezsanyja pozvati na red. Klerikaleci so zopet hrupno ugovarjali. Posl. Huszar je nabruhl Justhovo stranko z besedami: Terorizma smo se naučili od Vas! — Justh je protestiral; Samuel Bakony je dejal: Od nas bi se bili lahko naučili kaj družega. — V nadaljnjem prepiru je klerikalec Huszar zaklical: „Zato je Pavel Farkas pri sociologih postal renegat!“ — Farkas mu je odgovoril: Kaj hočete od mene? Zopet ste predrzni. — Klerikaleci so na to dvignili silen hrup. Predsednik je pozval Farkasa na red. Szmezsany se je obrnil do Farkasa: Kaj ste dejali? Recite to komu, ki se dvobojuje! — Farkas (Szmezsanyju): Torej Vi ste zopet predrzni! — Klerikaleci so zopet jeli kričati, zahtevaje, da se mora Farkas postaviti pred imunitetni odsek. Nemir je bil tako velik, da je moral predsednik prekiniti sejo. Klerikaleci so hoteli izsiliti tajno sejo, a niso dobili dosti podpisov. Justh je izjavil, da ne bo podpisal nobene akcije „Ljudske stranke“, ker se ne more trpeti, da bi trije klerikaleci terorizirali ves parlament. — Szmezsany je pozval Farkasa na dvoboj.

Stavka na Reki.

Reka, 7. junija. Delavci v tovarni za torpedovke, ki so prejšnji teden ustavili delo, so se vrnili zopet na delo. Pri Ungaro-Croati traja stavka dalje, ker je direkcija odbila opravljene delavske zahteve z motivacijo, da se pri drugih družbah delavcem še slabše godi. Pogajanja se nadaljujejo.

Premogarska stavka v Bolgariji.

Sofija, 7. junija. V državnih premogokopih v Perniku je 3000 rudarjev stopilo v stavko. Danes so se vsi po železnici pripeljali sem, da demonstrirajo za skrajšanje delovnega časa in za zboljšanje mezde.

Stoljipinova demisija.

Berolin, 7. junija. Tukajšnja „Morgenpost“ ima iz Peterburga poročilo, da je demisija ruskega ministrskega predsednika Stoljipina sklenjena stvar.

Izdajatelj in odgovorni urednik Fran Bartl.
Izdaja in zalaga založba Zarje.
Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.

Le tedaj

doseže kakovost fine zrnate kave svojo polno veljavo, če voli cenj. gospodinja kot kavni pridelek najzanesljivejšo vrsto!

Najbolje storite

če uporabljate izdelek, ki se je izkazal že desetletja kot najboljši, pravega: „Franca“ iz tovarne v Zagrebu vendar pa izrečno le onega s kavnim mlinčkom kot tovarniško znamko.

Vabilo na naročbo.

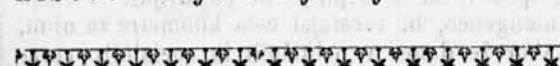
Zarja izhaja vsak dan ob polu 11. dopoldne in stane naročnina

celoletna K 18.—
polletna „ 9.—
četrtletna „ 4.50
mesečna „ 1.50
za inozemstvo celoletno „ 30.—

in sicer s pošiljanjem na dom ali po pošti. Naročnino je pošiljati naprej.

Posamezna številka 6 vin. v administraciji in tobakarnah.

Vse čitatelje vabimo, da se naroče na Zarjo in pošljejo naročnino. Naročnina se pošilja pod naslovom: Upravištvu Zarje v Ljubljani.

Delavska hranilnica in posojilnica

(vpisana zadruga z omejenim jamstvom.)

v Ljubljani, Stari trg št. 30, I. nadstropje.

Obrestuje hranilne vloge po 4 1/2%.
Sorejema vloge na tekoči račun.
Posojuje na osebni kredit in (zastave) vredn. listine, hipoteke itd.

Urađuje se vsak četrtek od 2. do 3. ure in vsako soboto od 6. do 7. ure popoldne; nujna pojasnila se daje pa tudi ob vsakem drugem navadnem dnevnem času.

„Zarja“ se prodaja v Ljubljani po 6 vin.

v naslednjih tobakarnah:

Južni kolodvor, na peronu.
Pirnat, Kolodvorska cesta.
Zupančič, Kolodvorska cesta.
Mrzlikar, Sodna ulica.
Blaž, Dunajska cesta.
Sterkovič, Dunajska cesta.
Fuchs, Marije Terezije cesta.
Tivoli, na žel. prel. pri Nar. domu.
Šubić, Miklošičeva cesta.
Šenk, Resljeva cesta.
Kanc, Sv. Petra cesta.
Treo, „
Kušar, „
Podboj, „
Štravs, Škofja ulica.
Bizjak, Bahoričeva ulica.
Remžgar, Zelena jama.
Svetek, Zaloška cesta.
Češark, Šelenburgova ulica.
Dolenec, Prešernova ulica.

Pichler, Kongresni trg.
Ušeničnik, Židovska ulica.
Kleinstein, Jurčičev trg.
Wisiak, Gospodska ulica.
Stiene, Valvazorjev trg.
Košir, Hilsnerjeva ulica.
Sušnik, Rimska cesta.
Klanšek, Tržaška cesta.
Elsner, Kopitarjeva ulica.
Blaznik, Stari trg.
Velkavrh, Sv. Jakoba trg.
Sitar, Florijanska ulica.
Zadel, Karlovska cesta.
Kustrin, Breg.
Sever, Krakovski nasip.
Tenente, Gradaška ulica.
Državni kolodvor.
Kotnik, Šiška.
Likar, Glince.

Produkt. zadruga ljublj. mizarjev

registrovana zadruga z omejeno zavezo

s sedežem v Ljubljani, Mar. Ter. c. 11 (Kolizej)

≡ Zaloga pohištva ≡

lastnega izdelka in tapetniškega blaga.

Izvršuje vsa mizarska stavbna dela. :: Lasta tovarna na :: Glincah pri Ljubljani. ::

Delniška družba združenih pivovarn Žalec in Laški trg

Telefon št. 168.

v Ljubljani

Telefon št. 168.

priporoča svoje

izborna pivo v sodcih in steklenicah.

Zaloga v Spodnji Šiški.